

Van initiatief naar zo snel mogelijke uitvoering

Helpende hand bij klimaatmaatregelen

Inspelen op klimaatverandering is een van de grote uitdagingen voor onze maatschappij, constateert advies- en ingenieursorganisatie ARCADIS. Er is al veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar klimaatmaatregelen in het Nederlandse waterbeheer. Ook zijn er tal van innovatieve oplossingen bedacht om de klimaatproblematiek aan te pakken. De uitvoering blijft echter achter bij de ideeën.

Omdat de uitvoering van klimaatprojecten vaak op zich laat wachten, heeft ARCADIS twee kansrijke initiatieven gehonoreerd met gratis adviesuren. 'We wilden de rollen eens omdraaien', vertelt ARCADIS-projectmanager klimaat, innovatie en gebiedsontwikkeling Eric Schellekens. 'Meestal doen adviesbureaus mee aan prijsvragen die opdrachtgevers uitschrijven. Maar nu hebben wij zelf zeven perspectievolle klimaatprojecten van klanten genomineerd voor in totaal twee prijzen. Met onze aanbieding van zo'n 400 adviesuren per project helpen wij vaart te zetten achter de uitvoering van de winnende projecten. Dit 'katalysatiegeld' zetten wij in vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid voor het mede oplossen van de klimaatproblematiek.'

Diner Pensant

De zeven genomineerde projecten werden tijdens een Diner Pensant door de bedenkers gepresenteerd aan de andere kanshebbers en aan een onafhankelijke jury met

deskundigen uit verschillende disciplines. Het betrof de projecten Water in de wijk (gemeente Groningen), Koude-warmteopslag in combinatie met grondwaterstandverlaging (gemeente Tiel), Duurzame campus (Universiteit Twente en Waterschap Regge & Dinkel), Trias energetica (Waterschap Rivierenland), West European climate corridors (provincie Gelderland), Natuurinrichting Molenplaat (gemeente Bergen op Zoom) en Beoordelingsmethodiek alternatief vasthouden en bergen (Hoogheemraadschap van Delfland).

Schellekens: 'Voor elk van deze ideeën hebben wij een poster gemaakt. We wilden niet dat onze klanten veel tijd aan ons initiatief kwijt zouden zijn. De presentaties vonden plaats tussen de gangen van het Diner Pensant door. De genomineerden vertelden hoe innovatief hun plan is, welke impact het heeft op het klimaat en hoe snel het te realiseren is. Iedereen kon vragen stellen en feedback geven. De aanwezigen konden zo van elkaars projecten leren en deze verrijken. Als winnaars kwamen de ►

gemeente Tiel en de combinatie Universiteit van Twente en Waterschap Regge & Dinkel uit de bus.'

Samen met partijen uit de regio

John Susebeek, energiecoördinator bij Universiteit Twente, is blij met de prijs. 'Samen met Waterschap Regge & Dinkel hebben we een quick scan laten uitvoeren naar de mogelijkheden om de verwerking van het afvalwater afkomstig van 10.000 mensen van de campus te verduurzamen. Op dit moment gaat het afvalwater via een persleiding naar een twee kilometer verderop gelegen zuiveringsinstallatie. Wij zouden het liever op ons eigen terrein behandelen. Dat kost minder energie en levert bovendien energie op als het slib wordt vergist, zodat er biogas vrijkomt.'

Het afvalwater dat nu de campus verlaat, is 'dun': veel water, weinig organisch materiaal. Susebeek: 'We willen dit afvalwater verdikken, bijvoorbeeld door ons sanitair zo aan te passen dat feces en urine worden gescheiden. We zoeken samenwerking met het Twentse bedrijfsleven en de onderwijs- en onderzoeksinstituten van onze universiteit. Samen met hen willen we komen tot innovaties die nodig zijn om een decentraal concept te laten slagen. Decentrale, relatief kleinschalige zuivering naast grote communale zuiveringen hebben de toekomst. Dat is ook

de overtuiging van het waterschap waarmee wij dit project uitvoeren. De gemeente Enschede is zeer geïnteresseerd in dit initiatief. In deze gemeente zouden in diverse woonwijken kleine energieleverende zuiveringsinstallaties kunnen worden geplaatst.'

Ook voor wetenschappelijke experimenten

De bij de universiteit te bouwen zuivering moet mogelijkheden gaan bieden voor wetenschappelijke experimenten. De beschikbaar gestelde adviesuren van ARCADIS gebruikt Universiteit Twente om de hoopgevende resultaten van de quick scan om te zetten in een haalbaarheidsplan. 'Deze prijs maakt het mogelijk om echt iets extra's te doen in het betrekken van partijen uit de regio bij dit project', zegt Susebeek. 'Onlangs hebben we een workshop gehouden met belangstellenden. Het resultaat was positief. Diverse bedrijven zijn bereid mee te doen. Eind dit jaar is het haalbaarheidsonderzoek gereed, begin volgend jaar valt een besluit over het vervolgotraject.'

Draagvlak creëren

ARCADIS is van plan perspectiefrijke klimaatprojecten vaker een duwtje in de rug te geven. 'We zijn een doe-organisatie en willen geen afwachtende houding aannemen', zegt projectmanager Schellekens. 'De klimaatverandering voltrekt zich razendsnel, er moet op korte termijn wat gebeuren. Als adviesdienst zijn we gewend overheden, kennisinstituten en bedrijven bij elkaar te brengen en draagvlak te creëren voor uitvoeringsplannen. Onze brede technische, juridische en procesmatige expertise komt daarbij goed van pas.' ■

Meer informatie bij: Eric Schellekens, projectmanager klimaat, innovatie en gebiedsontwikkeling ARCADIS,
Eric.schellekens@arcadis.nl, 06 - 27 06 16 05

Waterschappen ambitieus aan de slag met klimaatmaatregelen

Net als provincies en gemeenten hebben de Unie van Waterschappen en het Rijk afgelopen voorjaar een klimaatakkoord gesloten. De waterschappen zullen in de periode 2010-2020 gaan bijdragen aan de landelijke doelstelling voor energiebesparing, gebruik van hernieuwbare

energiebronnen en vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Zij gaan een voorbeeldrol vervullen bij genoemde zaken en hebben voor zichzelf scherpe, maar realistische doelen gesteld.

Peter Glas

Peter Glas is voorzitter van de Unie van Waterschappen. 'Als geen andere overheid worden de waterschappen in hun dagelijkse werk geconfronteerd met de ingrijpende gevolgen van klimaatverandering en de extremere weersomstandigheden die daarbij horen. Onze dijken, poldergemalen en watersystemen moeten worden aangepast om Nederland ook in de toekomst veilig en leefbaar te houden. Wij vinden het van groot belang om bij te dragen aan oplossingen en goed naar ons eigen energiegebruik te kijken.' Een van de mogelijkheden die waterschappen hebben om hun eigen energiegebruik te verduurzamen, is het benutten van biogas, dat vrijkomt bij de verwerking van afvalwater. (Zie ook de artikelen over groengas en biogas en lokale energievoorziening in dit KlimaatMagazine.)

Duurzame actieteams

De waterschappen hebben actieteams in het leven geroepen die innovatieve klimaatmaatregelen stimule-

Belangrijkste klimaatambities van waterschappen

- 1 Verbetering van energie-efficiëntie van minimaal 30 procent in de periode 2005-2020.
- 2 Reductie uitstoot van broeikasgassen van 30 procent in de periode 1990-2020.
- 3 In 2020 aandeel van 40 procent duurzame energie in de energiebehoefte door eigen opwekking.
- 4 Klimaatneutrale huisvesting in 2020.

Ook terugwinning van kostbare grondstoffen uit rioolafvalwater op de rwzi's wordt een belangrijk thema voor de waterschappen.

ren en begeleiden. Het gebruik van biomassa - nu vaak nog afval - voor de opwekking van duurzame energie is een onderwerp waarop deze actieteams zich zullen richten. Bij het beheer van bermen en sloten komt veel biomassa vrij. Hetzelfde is het geval bij andere water- en groenbeheerders, zoals gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat. Door biomassastromen te bundelen en te verwerken in hiervoor geschikte centrales, kan in de toekomst mogelijk veel duurzame energie worden opgewekt.

Een andere mogelijkheid om duurzame energie op te wekken, is het plaatsen van windturbines en zonnecollectoren en het gebruikmaken van waterkracht bij stuwten. Ook terugwinning van kostbare grondstoffen uit rioolafvalwater, zoals fosfaat, wordt een belangrijk thema voor de waterschappen. Duurzaam is in veel gevallen niet duurder, blijkt uit diverse al genomen initiatieven. Duurzaamheid, innovatie en kostenbesparingen gaan juist vaak hand in hand. En dat is ook goed voor de portemonnee van de burger.

Veel belangen

Ook op het snijvlak van mitigatie (verminderen van de uitstoot van broeikasgassen) en adaptatie (aanpassen van watersystemen en gebieden aan de veranderende klimatologische omstandigheden) willen de waterschappen het nodige doen. In samenwerking met gemeenten richten zij zich op het realiseren van meer oppervlaktewater in en direct bij steden. Waterpartijen zorgen in hete perioden voor verkoeling en maken airco's overbodig. Daarnaast dienen ze als wateropvang bij extreme neerslag. Een ander thema dat bij de kop wordt gepakt, is het verduurzamen van waterbeheer in veen(weide)gebieden. Ontwatering van deze gebieden veroorzaakt bodemdaling door afbraak van het veen. Bij deze afbraak komen broeikasgassen vrij, waaronder lachgas (N_2O) en lachgas heeft een veel sterkere broeikaswerking dan CO_2 . De aanpak van de ontwatering van veen(weide)gebieden is niet eenvoudig: er spelen veel belangen. Dus is er intensieve samenwerking nodig met boeren, natuurbeheerders en andere betrokkenen.

Bewustwording

Een van de afspraken in het klimaatakkoord tussen de Unie van Waterschappen en het Rijk is het bevorderen van bewustwording. Onder andere bij bestuurders

en medewerkers van waterschappen zelf. Zij worden uitgedaagd het beginsel van cradle to cradle handen en voeten te geven en op deze creatieve manier winst te boeken. Te denken valt aan het verduurzamen van huisvesting en dienstvoertuigen en dergelijke. En aan duurzame inkoop van materialen. Deze zaken pakken de waterschappen samen met ProRail en Rijkswaterstaat op. De waterschappen zullen ook aan de buitenwereld laten zien wat zij doen. Bovendien zullen zij goed monitoren of de gemaakte afspraken met het Rijk inderdaad worden gehaald.

Van onderaf

Bij veel waterschappen begint het met het Rijk gesloten klimaatakkoord te leven. Ze deden al veel op het gebied van energiebesparing en verduurzaming, maar deze activiteiten waren vaak nog niet beleidsmatig vastgelegd. Dat krijgt nu steeds meer invulling. De waterschappen laten zien dat maatregelen van onderaf kunnen komen en dat er grote kansen liggen voor samenwerking met gemeenten, Rijkswaterstaat, provincies en andere partijen. Samen kan krachtig invulling worden gegeven aan een lokaal klimaatbeleid. ■

Klimaatcongres 2010

De nieuwe raden zijn geïnstalleerd en de meeste colleges gevormd. Speciaal voor nieuwe wethouders is er een masterclass Klimaatbeleid, die op het Klimaatcongres 2010 op woensdag 17 november a.s. wordt gegeven. Kijk voor meer informatie op www.klimaatcongres2010.nl.

Maak het verschil

Hoe kun je als wethouder het verschil maken met klimaatbeleid? Wat is je rol richting mede-bestuurders, raad en externe doelgroepen? In de masterclass Klimaatbeleid delen door de wol geverfde wethouders hun kennis en ervaring met nieuwkomers. En vice versa, want de nieuwe wethouders delen ook hun (eerste) ervaringen en ambities. Deze interactieve sessie - exclusief voor wethouders - wordt georganiseerd in samenwerking met Klimaatverbond Masterclass klimaatbeleid voor wethouders.